

บทที่ 1

บทนำ

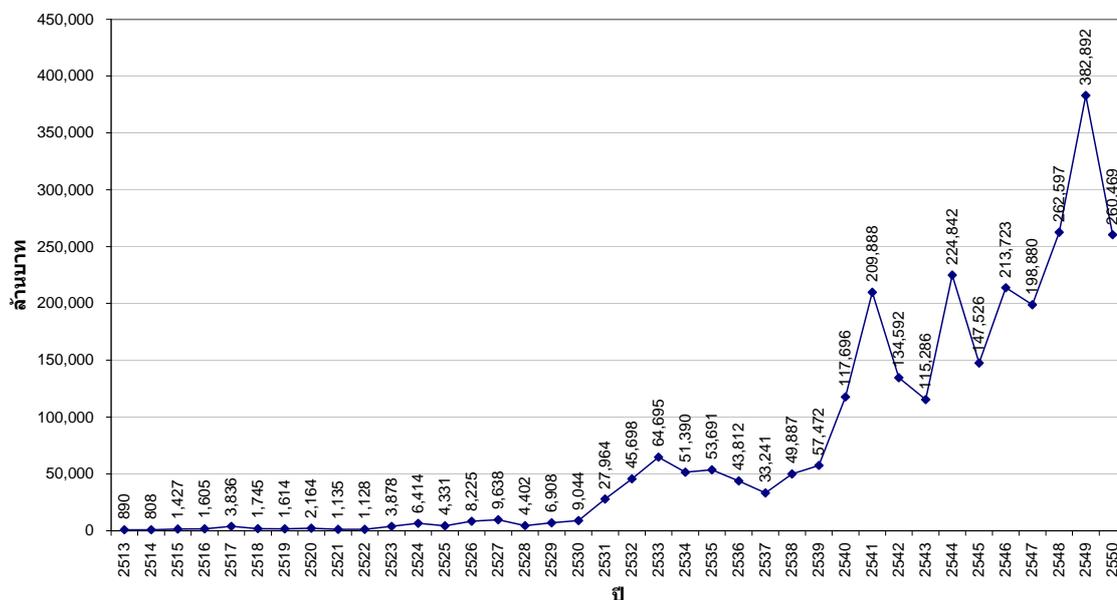
ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากงานศึกษาทางทฤษฎีต่างๆ ได้มีข้อสรุปว่า การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต่อประเทศที่ได้รับการลงทุน (Host Country) โดยเฉพาะกับประเทศที่กำลังพัฒนาที่ระบบเศรษฐกิจจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ที่ได้จากการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีของบริษัทข้ามชาติ รวมไปถึงการช่วยเหลือทางการเงินและข้อมูลข่าวสารต่างๆ นอกจากนี้ ทฤษฎีและผลการศึกษายังสรุปว่า การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศไม่เพียงแต่จะช่วยจ้างงานในประเทศที่ได้รับการลงทุนนั้น แต่ยังทำให้ค่าจ้างสำหรับแรงงานในภาคการผลิตนั้นๆ สูงขึ้นอีกด้วย ซึ่งส่งผลต่อสวัสดิการที่เพิ่มขึ้นของแรงงานในประเทศนั้นตามมา และข้อดีอีกข้อหนึ่งของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศคือมีความเสี่ยงจากการไหลออกของเงินทุน (Capital Flight Risk) น้อยกว่าเงินลงทุนจากต่างประเทศในรูปแบบอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การลงทุนโดยอ้อมหรือการลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงิน เช่น การลงทุนในรูปแบบการซื้อขายตราสารทุน ตราสารหนี้ ทั้งในรูปแบบพันธบัตรตัวเงิน รวมทั้งการกู้เงินจากต่างประเทศทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

สำหรับประเทศไทย การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในช่วงก่อนวิกฤตทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เนื่องจากการลงทุนและการพัฒนาของประเทศไทยซึ่งผู้ประกอบการยังขาดการเข้าถึงแหล่งเงินทุน การพัฒนาทักษะของผู้ประกอบการให้ได้ตามมาตรฐานสากล รวมทั้งการมีเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย

ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2513 – 2530 ดังแสดงให้เห็นในรูปที่ 1.1 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศยังอยู่ในระดับต่ำ โดยมีตัวเลขการลงทุนสุทธิเฉลี่ยประมาณ 3,800 ล้านบาทต่อปี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 0.65 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) เนื่องจากกระแสการลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศของโลกยังอยู่ในระดับต่ำ อีกทั้งประเทศไทยเองประสบปัญหาทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2527

รูปที่ 1.1
การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในช่วงเวลาที่ผ่านมา

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ในช่วงปี พ.ศ. 2531 – 2539 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศสุทธิมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยมีตัวเลขเฉลี่ยประมาณ 47,500 ล้านบาทต่อปี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 1.6 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) เนื่องจากเศรษฐกิจไทยและค่าเงินบาทเริ่มมีเสถียรภาพ รวมทั้งข้อตกลง Plaza Accord ในปี พ.ศ. 2528 ซึ่งกลุ่มประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ นำโดยสหรัฐอเมริกา ตกลงให้มีการปรับอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกากับเงินเยน และเงินสกุลหลักอื่นๆ ให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ส่งผลทำให้ค่าเงินของหลายประเทศผู้ลงทุนหลักในภูมิภาคเช่น ญี่ปุ่น ไต้หวันและ เกาหลี ปรับตัวแข็งค่าขึ้น ทำให้ความสามารถในการแข่งขันทางด้านต้นทุนของสินค้าส่งออกของประเทศเหล่านั้นลดลง ดังนั้นประเทศผู้ลงทุนเหล่านั้นจึงจำเป็นต้องย้ายฐานการผลิตมาในประเทศที่มีต้นทุนในการผลิตที่ต่ำกว่าอย่างประเทศไทย ซึ่งทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงนั้นเกิดการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2530-2532 ที่อัตราการเจริญเติบโตที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเบื้องต้น (Real GDP) เพิ่มขึ้นสูงกว่าร้อยละ 10 ต่อปี

นอกจากนี้ ผลของการเจริญเติบโตในช่วงดังกล่าวได้ส่งผลให้รัฐบาลไทยในสมัยนั้น ตัดสินใจปฏิบัติตามพันธะข้อที่ 8 (Article VIII) ขององค์การการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) ในเดือนพฤษภาคมปี พ.ศ. 2533 ในการเปิดเสรีทางการเงิน (Financial Liberalization) โดยได้มีการจัดตั้ง Bangkok International Banking Facilities (BIBF) ขึ้นในเดือนกันยายนปี พ.ศ. 2535 ซึ่งได้ครอบคลุมไปถึงประเด็นการเปิดเสรีทางการเงิน การลงทุน เช่นการลดภาษีเงินได้นิติบุคคล รวมไปถึงการลดหย่อนภาษีธุรกิจประเภทต่างๆ ซึ่งส่งผลทำให้การลงทุนในรูปแบบอื่นๆ นอกเหนือไปจากการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่เข้ามาสู่ประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนในตลาดการเงินและตลาดทุนจากต่างประเทศ (International Portfolio Investment) หรือการกู้ยืมเงินระหว่างประเทศ (International Lending) การเข้ามาของเงินทุนจากต่างประเทศดังกล่าว ได้ส่งผลให้สัดส่วนการเคลื่อนย้ายเงินทุนสุทธิระหว่างประเทศ ของไทยขยับตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็วอยู่ที่ประมาณร้อยละ 13.3 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) จนกระทั่งสัดส่วนของเงินทุนที่สูงขึ้นดังกล่าวได้เป็นการกระตุ้นการลงทุนในภาคเอกชนเป็นอย่างมาก แต่เนื่องจาก กลไกในการควบคุมของหน่วยงานภาครัฐและผู้วางนโยบายในสมัยนั้นยังขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน รวมไปถึงการขาดความรอบคอบในการดำเนินนโยบายต่างๆ ซึ่งในท้ายที่สุด การไหลเวียนของเงินลงทุนจากต่างประเทศได้ส่งผลต่อสภาวะการเก็งกำไรโดยเฉพาะในภาคอสังหาริมทรัพย์และในภาคตลาดทุนของประเทศ ส่งผลต่อภาวะหนี้ที่เพิ่มขึ้น การออมของประเทศที่ลดต่ำลง จนในท้ายที่สุดรัฐบาลต้องประกาศลอยตัวค่าเงินบาทในเดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. 2540 ส่งผลให้เกิดวิกฤตทางการเงินและวิกฤตทางเศรษฐกิจตามมาในปี พ.ศ. 2540-2542 ซึ่งในท้ายที่สุดได้ขยายวงกว้างอย่างรวดเร็วไปสู่ประเทศต่างๆในภูมิภาค

ในช่วงปี พ.ศ. 2540 - 2544 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศอยู่ในระดับสูง โดยมีตัวเลขสุทธิเฉลี่ยประมาณ 160,000 ล้านบาทต่อปี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 3.3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) โดยมีตัวเลขไหลเข้าสูงสุดในปี พ.ศ. 2544 ที่สูงถึง 224,000 ล้านบาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 4.4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากบริษัทแม่ในต่างประเทศได้เพิ่มทุนให้กับบริษัทลูกในประเทศไทยที่ประสบปัญหาทางการเงินจากการประกาศลอยตัวค่าเงินบาทในปี พ.ศ. 2540 และปัญหาสภาพคล่องที่ตึงตัวในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ

ในช่วงปี พ.ศ. 2545 - 2550 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะปรับลดลงในปี พ.ศ. 2545 ก็ตาม โดยมีตัวเลขสุทธิเฉลี่ยประมาณ 224,000 ล้านบาทต่อปี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 3.55 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP)

จะเห็นได้ว่าประเทศไทยยังคงต้องการการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ เพื่อให้มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากประสบปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ ซึ่งพิริยะ (2549) อ้างอิงจากการศึกษาของ Bosworth and Collins ในกลุ่มตัวอย่างของประเทศกำลังพัฒนา 58 ประเทศใน กลุ่มประเทศลาตินอเมริกา กลุ่มประเทศเอเชีย และกลุ่มประเทศอัฟริกาพบว่า ผลกระทบของการไหลเข้ามาของเงินทุนจะเป็นปัจจัยในการเพิ่มการลงทุนในประเทศเหล่านั้น โดยจากการศึกษาพบว่า เงินทุนที่ไหลเข้ามาในประเทศจำนวน 1 เหรียญสหรัฐ จะเพิ่มการลงทุนในประเทศเป็นจำนวน 50 เซ็นต์ นอกจากนี้จากสภาวะการแข่งขันดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศที่รุนแรงของประเทศในแถบเอเชียเอง เช่น จีน และ เวียดนาม ทำให้การศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของประเทศไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจดำเนินนโยบายเพื่อดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อทำการศึกษาเกี่ยวกับวิวัฒนาการของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของประเทศไทย
2. เพื่อทำการศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และแยกตามประเภทธุรกิจที่มีความสำคัญ
3. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยเพื่อดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของประเทศไทย โดยมุ่งเน้นการศึกษาสถานการณ์ในช่วงหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจจากการลอยตัวค่าเงินบาทที่เกิดขึ้นในปี 2540 โดยคำจำกัดความของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้หมายถึงเงินลงทุนในระยะยาวของผู้มีถิ่นที่อยู่นอกประเทศ เฉพาะส่วนของทุนเรือนหุ้น (Equity capital) และกำไรสะสม (Reinvested earning) โดยไม่นับรวมเงินกู้ยืมในเครือ (Lend to affiliates or direct loans) และนับแต่เฉพาะข้อมูลปริมาณเงินลงทุนขาเข้า¹ (Inflow of FDI) ที่เข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2540 – 2550

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

จากผลการศึกษาที่ได้เชื่อว่าจะทำให้เกิดความเข้าใจต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อไปในการกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยเพื่อพัฒนาให้เกิดความน่าลงทุนในสายตานักลงทุนจากต่างชาติ ในสภาวะที่กระแส FDI ทั่วโลกที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง และมีการแข่งขันกันสูงในการดึงดูดปริมาณเงินลงทุนให้ไหลเข้าประเทศ

¹ เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศขาเข้า (Inflow FDI) คือปริมาณเงินลงทุนที่นับเฉพาะเงินลงทุนจากประเทศผู้ลงทุน (Home Country) ที่ไหลเข้ามายังประเทศผู้รับการลงทุน (Host Country) โดยไม่นับการถอนเงินทุนกลับ